

Motion till riksdagen

1987/88:Fi12

av Carl Bildt m. fl. (m)

med anledning av prop. 1987/88:60 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m. m.

I. Sammanfattning

Världsekonomin präglas för närvarande i hög grad av oron på de finansiella marknaderna. Detta har föranlett en nedrevidering av prognoserna för den internationella ekonomiska utvecklingen. Redan dessförinnan bedömdes den svenska ekonomin gå mot en försämring. Den nya internationella konjunkturbilden innebär att draghjälpen från omvärlden avtar. Därmed blottläggs också de kvarstående strukturproblemen i svensk ekonomi.

Det mest framträdande problemet i Sveriges ekonomi är den alltför snabba kostnadsstegringen. Därtill kommer att svenskt näringsliv fortlöpande förlorar marknadsandelar på världsmarknaden också vid oförändrat kostnadsläge.

De konkreta åtgärder som regeringen nu föreslår är inte tillräckligt långtgående och har delvis fel inriktning.

Det är bra att den tidigare höjningen av *arbetsgivaravgifterna* på 1,3 % neutraliseras. Men vi har invändningar mot det sätt på vilket rättelsen föreslås ske. Beslut om ändrad ATP-avgift bör avvakta pågående beredning.

Vi motsätter oss förlängningen av *stoppet på byggmarknaden* i storstadsområdena liksom beslutet att företag får utnyttja *investeringsfonderna* endast för miljöinvesteringar. Investeringsfonderna bör generellt släppas fria.

I princip stöder vi tanken på s. k. *cash limits*. Men med regeringens utformning kommer löneramen att bilda ett golv för löneökningarna.

Vi avvisar också det aviserade förslaget om *breddning av omsättningsskatten på värdepapper*.

Moderata samlingspartiet förordar en låg ökningstakt i de offentliga utgifterna, sänkt skattetryck, stram finanspolitik, avreglering av näringslivet, avskaffande av offentliga monopol, avveckling av löntagarfonderna samt ökat hushållssparande.

Viktigast på kort sikt är att sänka marginalskatterna. Det underlättar löneavtal, som inte ytterligare försämrar konkurrenskraften. Därtill bör fullt inflationsskydd för skatteskalen återinföras. Riksdagen bör även avskaffa de i våras införda socialavgifterna på vinstandelar.

2. Den internationella utvecklingen

Mot. 1987/88
Fi12

Världsekonomin präglas för närvarande i hög grad av oron på de finansiella marknaderna. Nedgången på aktiebörserna har också ändrat förutsättningarna för den internationella ekonomiska utvecklingen.

Moderata samlingspartiet har tidigare understrukit att det allvarligaste hindret för en fortsatt uppgång av den internationella konjunkturen är de externa obalanser som råder mellan de tre största industriländerna. Senast i samband med behandlingen av kompletteringspropositionen i våras framhöll vi att ansvaret för en utjämning av obalanserna får anses ligga på såväl USA som Förbundsrepubliken Tyskland och Japan. USA innehar emellertid en nyckelposition, eftersom den grundläggande orsaken till de finansiella spänningarna finns i de amerikanska underskotten.

Den senaste tidens händelseutveckling på aktie- och valutamarknaderna tyder på att våra tidigare farhågor kommer att besannas. Av allt att döma är 1980-talets långa internationella konjunkturuppgång nu på väg att brytas.

En viktig drivkraft på efterfrågesidan under de senaste kvartalen har varit den internationella börsuppgången och stigande fastighetspriser. På samma sätt som börsuppgången tidigare verkade i expansiv riktning kommer nedgången nu att få en åtstramande verkan.

I första hand påverkas den privata konsumtionen genom den s. k. förmögenhetseffekten. Genom den 25-procentiga nedgången på de amerikanska börserna mellan mitten av oktober och mitten av november har hushållens aktieinnehav minskat med uppskattningsvis 1 200 miljarder dollar. I andra hand påverkas företagens investeringsplaner negativt.

Genomslaget av kursfallet kommer sannolikt först att märkas i USA. Det sammanhänger bl. a. med att neddragningen av hushållens sparkvot under börsuppgången varit väsentligt kraftigare där än i andra länder. Genom den amerikanska ekonomins betydelse som tillväxtmotor i världsekonomin blir resultatet av det inträffade att världshandelns tillväxt försvagas.

Det som ytterst förefaller ha initierat oron på aktie- och valutamarknaderna är insikten att en långsam och mjuk anpassning av de externa obalanserna mellan de tre största industriländerna, vid rådande valutakurser och med nuvarande utformning av den ekonomiska politiken, inte är möjlig.

En reduktion av det federala budgetunderskottet i USA torde vara en viktig förutsättning för en lugnare utveckling på de finansiella marknaderna. I avsaknad av lättnader i den ekonomiska politiken i Förbundsrepubliken Tyskland och Japan riskerar emellertid den internationella konjunkturen då att dämpas ytterligare, vilket i sin tur gör det än svårare att komma till rätta med den amerikanska budgetsituationen.

Till problembilden hör också att en fortsatt försvagning av dollarn initialt leder till en ytterligare försvagning av den amerikanska bytesbalansen, eftersom bytesförhållandet gentemot omvärlden försämras. Exportvolymen växer vanligtvis med viss fördröjning, och en sådan förbättring motverkas dessutom av nuvarande strama ekonomiska politik i Japan och i Förbundsrepubliken Tyskland.

Mot denna bakgrund kan nya orosvägor på de finansiella marknaderna inte helt uteslutas. Betydande osäkerhet måste omge de ekonomiska prognoserna, så länge obalanserna i världsekonomin kvarstår.

I den prognos som finansdepartementet presenterade i oktober i år bedömdes tillväxten i OECD-området till 2,5 % per år 1987—1989. Nu tror regeringen att de sedan dess inträffade händelserna leder till att tillväxten dämpas till drygt 2 % 1988.

För vår del anser vi att en sämre utveckling inte kan uteslutas. Denna syn sammanfaller med OECD:s bedömning att tillväxttakten stannar vid 1,7 % i industriländerna nästa år.

3. Den ekonomiska utvecklingen i Sverige

Redan före revideringen av de internationella bedömningarna pekade prognoserna för den svenska ekonomin entydigt på att en försämring var förestående. Konjunkturinstitutets höstrapport förutspådde exempelvis ett bytesbalansunderskott på nästan 10 miljarder kronor för 1988 och en halvering av tillväxten jämfört med i år.

Återigen förefaller ekonomin således komma att brottas med svårigheter av den art som i hög grad präglade 1970-talet. Skillnaden är dock att medan 1970-talets internationella miljö bestämdes av kraftigt stigande oljepriser och svag världshandels tillväxt, så har miljön under 1980-talet snarast bjudit på omvända förhållanden.

För svenskt vidkommande innebär den nya internationella konjunkturbilden att draghjälpen från omvärlden, som i stor utsträckning ligger bakom de senaste fem årens förbättring av Sveriges ekonomiska nyckeltal, nu upphör. Därmed blottläggs också på allvar de kvarvarande strukturproblemen i svensk ekonomi.

Återtågandet av marknadsandelar upphörde redan 1984, dvs. förhållandevis kort tid efter devalveringarna i början av årtiondet. Därefter har den inhemska efterfrågan, främst offentlig och privat konsumtion, varit den dominerande efterfrågekomponenten i tillväxtförloppet, vilket redan 1985 ledde till att balansproblemen i utrikeshandeln åter kom i dagen. Halveringen av de internationella råoljepriserna motverkade tillfälligt en fördjupning av problemen under 1986. Konjunkturinstitutets höstrapport förutsåg en försvagning av bytesbalansen med nästan 20 miljarder kronor mellan 1986 och 1988, vilket visar kraften i ekonomins rörelse i negativ riktning. Man får gå tillbaka till den andra oljekrisen för att spåra en liknande försämring.

Det mest framträdande problemet i Sveriges ekonomi är den alltför snabba kostnadsstegringen. Att det inte räcker med att — som regeringen gjort — enbart framhålla behovet av låga nominella löneökningar belyses av utvecklingen sedan 1983. Den *underliggande* kostnadsförsämringen, dvs. efter det att valutakursförändringarna borträknats, har uppgått till drygt 3 % per år. Totalt sett kan försämringen under 1980-talet snart jämföras med vad som förekom vid mitten av 1970-talet, vilket är allvarligt. Utvecklingen slår definitivt hål på myten att en socialdemokratisk regering skulle vara bättre skickad än en borgerlig att förmå parterna till återhållsamma löneavtal.

Även om en del av devalveringsutrymmet fortfarande finns kvar, är kostnadsnivån i dag ändå för hög, eftersom balansen i utrikesbetalningarna inte kan bibehållas.

Orsaken till att balansproblemen återigen tränger fram ligger också på det strukturella planet. Svenskt näringsliv förlorar fortlöpande marknadsandelar även vid oförändrat kostnadsläge beroende på en för långsam strukturomvandling. Därmed behövs, vid nuvarande produktionsstruktur, en allt lägre kostnadsnivå enbart för att försvara ställningarna på världsmarknaden. För att återta marknadsandelar måste lönekostnaderna följaktligen öka ännu långsammare i Sverige än i konkurrentländerna.

Förluster av marknadsandelar behöver inte försaka problem, om världshandeln skulle växa snabbt. Den nu förestående internationella avmattningen riskerar emellertid att leda till allvarliga svårigheter. Svensk ekonomi skulle kunna klara snabbare lönekostnadsökningar, om omställningsförmågan och utvecklingskraften i ekonomin vore tillräckligt hög. Då skullenäringslivet kunna byggas ut och företag etablera sig på mer expansiva marknader trots att lönekostnaderna stiger snabbare än i omvärlden. Omvänt skulle trögheter, flaskhalsproblem och omställningssvårigheter kunna kompenseras, om lönebildningen fungerade smidigare och lönesättningen vore mer flexibel. De problem som nu framträder visar emellertid att ekonomin dras med båda svårigheterna samtidigt, dvs. både brist på omvandlingskraft och dåligt fungerande lönebildning.

Det är beklagligt att det andrum som den gynnsamma internationella utvecklingen har skapat de senaste fem åren inte har utnyttjats av regeringen för att avhjälpa de grundläggande problemen i svensk ekonomi. Inte ens på lönekostnadsutvecklingens område, dit intresset har koncentrerats, går det att avläsa någon framgång. Den statistik som hittills framkommit visar att löneglidningen snarast tilltagit, särskilt inom byggsektorn.

Den svagare internationella utvecklingen leder till minskad tillväxt på exportmarknaderna. I sin oktoberprognos trodde regeringen att marknadstillväxten skulle uppgå till 4,5 % 1988. Redan denna siffra torde ha varit för hög, och efter det som nu inträffat kommer marknadstillväxten knappast att överstiga 1,5 % nästa år.

Den inhemska efterfrågan kommer sannolikt också att dämpas till följd av aktiekursernas nedgång på Stockholmsbörsen. Även om börsen återhämtat en del av det ursprungliga fallet på omkring 40 %, har händelseförloppet skapat osäkerhet, vilket bör verka dämpande på både den privata konsumtionen och investeringsutvecklingen under loppet av 1988.

Den sannolika utvecklingen är emellertid att den utländska efterfrågan dämpas mer än den inhemska. Därmed skulle bytesbalansen komma att försvagas ytterligare i förhållande till vad exempelvis konjunkturinstitutet förutsåg i sin höstprognos, vilket i sin tur minskar förhandlingsutrymmet i den stundande avtalsrörelsen. En fortsatt försämring av konkurrenskraften i en situation när den internationella efterfrågan viker och bytesbalansunderskottet ökar kan ge allvarliga skador på den svenska ekonomin. För att underlätta möjligheten att uppnå löneökningar som ligger inom det samhällsekonomiska utrymmet krävs ekonomisk-politiska åtgärder. Vi återkommer till detta i det följande.

Försämringen av konkurrenskraften hänger i hög grad samman med regeringens misslyckade inflationsbekämpning. Den svenska prisstegrings- takten har under i stort sett hela 1980-talet varit snabbare än i omvärlden.

Dämpningen under 1986 berodde enbart på internationella förhållanden. I Sverige steg konsumentpriserna, exkl. energi- och räntekostnader, snabbare 1986 än 1985. För 1987 räknade regeringen i kompletteringspropositionen med att priserna skulle stiga med 4 % under loppet av året. Från moderat sida hävdades att denna siffra var ett uttryck för ett önsketänkande snarare än en realistisk prognos. Utvecklingen hittills under 1987 visar att våra farhågor om en sämre inflationsutveckling besannats. Redan under september månad överskreds regeringens inflationsprognos. T. o. m. oktober hade priserna stigit med 4,8 % medan inflationstakten på tolv månaders basis uppgick till 5,1 %.

Det finns anledning att rikta kritik mot regeringen för att den sedan 1982 infört allmänt prisstopp under fyra perioder om sammanlagt 23 månader. Såväl svenska som internationella undersökningar visar entydigt att prisregleringar praktiskt taget alltid har negativa verkningar på det marknadsekonomiska systemets funktionssätt och aldrig varaktigt kan hålla tillbaka prisstegringen. Genom att störa marknadsprusbildningen verkar prisregleringar snarare långsiktigt uppdrivande på inflationstakten. Kritik bör också riktas mot regeringen för det sätt på vilket den senaste avvecklingen av prisstoppet sker. Förutom att uppläggningsmetoden med utfästelser gör att många företag kommer i kläm, så skapas i praktiken ett samordnat prisbeteende hos konkurrerande företag. Dessutom påverkas investeringsbesluten i företagen i negativ riktning genom att exempelvis underleverantörer, som omfattas av prisregleringen, inte kunnat bygga ut kapaciteten i takt med att större exportföretag, som inte omfattas, ökat sin efterfrågan på insatsvaror. Därigenom torde bytesbalansen ha påverkats i negativ riktning, eftersom exportföretagen tvingats tillgodose behovet av insatsvaror genom ökad import.

Enligt vår uppfattning bör prisstopp användas endast i rena krissituationer. Med hänsyn till att någon sådan inte föreligger bör regeringen klart deklarera att den inte avser att införa ett nytt prisstopp under 1988. Dessutom bör kvarvarande rester från tidigare prisstopp helt avvecklas, vilket särskilt gäller systemet med utfästelser från företagen. Detta bör enligt vår mening ges regeringen till känna.

4. Regeringens förslag till ekonomisk-politiska åtgärder

Både i januari och i maj framhöll moderata samlingspartiet i sina ekonomisk-politiska motioner att den alltför snabba konsumtionsökningen riskerade att försvaga bytesbalansen. Det uppdrivna efterfrågetrycket borde ha motverkats tidigare genom en åtstramning av den offentliga konsumtionen. Den nu försämrade internationella konjunkturbilden kommer att ytterligare dämpa den utländska efterfrågan på svenska varor, vilket skärper de kommande bytesbalansproblemen mera.

Regeringen har därför tvingats tänka om och förespråkar en dämpning av den inhemska efterfrågan för att försämringen av bytesbalansen skall kunna motverkas, men några förslag i den riktningen finns inte. Vidare ser regeringen det som angeläget att stimulera ekonomins utbudssida samt att vidta åtgärder som håller tillbaka de nominella löneökningarna. Det är i

och för sig tillfredsställande att regeringen åtminstone i vissa stycken ansluter sig till den moderata synen på ekonomin. Men likväl måste vi konstatera att de konkreta åtgärder som föreslås sammantagna inte är tillräckligt långtgående och delvis har fel inriktning. Det finns mot denna bakgrund all anledning att befara att försämringen av ekonomin inte kommer att kunna förhindras.

I ett viktigt avseende har regeringen i alla fall beaktat den moderata kritiken. Nu föreslås att den tidigare *höjningen av arbetsgivaravgifterna på ca 1,3 % från 1988 neutraliseras*. Vi kritiserade höjningen när regeringen kom med förslaget i januari i år. Även i april var vi kritiska, när regeringen förklarade sig beredd att återta höjningen under förutsättning att arbetsmarknadens parter slöt avtal om en mycket måttlig stegring av lönenivån inklusive löneglidning under 1988. Innebörden av denna uppläggning var att om avtalen hamnar på en alltför hög nivå så är regeringen beredd att ytterligare försäkra konkurrenskraften genom att låta höjningen av arbetsgivaravgiften slå igenom. Detta är naturligtvis en bakvänd politik. Därför är det bra att regeringen nu svängt i denna fråga och anslutit sig till moderata samlingspartiets ståndpunkt. Därmed kan det utrymme som ändå finns fullt ut disponeras av arbetsmarknadens parter.

Vi har emellertid invändningar mot det sätt på vilket regeringen föreslår att rättelsen skall ske. I propositionen föreslås att den allmänna löneavgiften sänks med 1,66 procentenheter och att ATP-avgiften höjs med 0,4 procentenheter. Sammantaget skulle således nivån på uttaget av arbetsgivaravgifterna sänkas med 1,26 procentenheter jämfört med vad riksdagen tidigare beslutat. Innebörden av förslaget är, förutom att nivån på uttaget från företagen hålls oförändrad mellan 1987 och 1988, att det sker en omfördelning från staten till AP-fonderna.

I detta sammanhang finns anledning att konstatera att även om pensionsutbetalningarnas storlek i ATP-systemet överstiger de inbetalningar som görs, ökar fortfarande AP-fondernas reala värde till följd av de ränteinkomster som fondkapitalet genererar, vilket regeringen också påpekar i propositionen. En höjning av avgiftsuttaget i enlighet med regeringsförslaget torde ytterligare öka fondernas reala storlek under nästkommande år. Frågan om den framtida värdesäkring och finansieringen av de allmänna pensionerna är föremål för översyn i pensionsberedningen. Dessutom kommer riksförsäkringsverket (RFV) senare i år att lägga fram underlag för och förslag till avgiftsuttag för ATP för de närmast följande sju åren. Det finns enligt moderata samlingspartiets uppfattning ingen anledning att ytterligare öka fondernas reala värde. Höjningen av avgiftsuttaget bör anstå tills underlaget från RFV föreligger.

Genom att vi inte tillstyrker förslaget att nu höja ATP-avgiften räcker det med att sänka den allmänna löneavgiften med 1,260 procentenheter för att neutralisera den tidigare höjningen. I detta sammanhang finns skäl att påminna om att moderata samlingspartiet anser att den allmänna löneavgiften på sikt bör slopas helt.

I fråga om *allemanssparandet* föreslår regeringen en extra bonus för dem som börjar spara under de tre sista kvartalen 1988, möjlighet till s. k. ideellt sparande i allemansfond och en höjning av gränsen för antalet andelsägare

i en fond till 100 000. Moderata samlingspartiet har tidigare vid flera tillfällen utvecklat sin syn på allemanssparandet, senast i vår majmotion om den ekonomiska politiken. Den förbättrade effektiviteten på kreditmarknaden har gjort det möjligt att genom utgivande av statsskuldsväxlar och riksobligationer på marknadsmässiga villkor klara statens upplåning. Via obligationsfonder kan hushållen delta i denna finansiering, vilket blir betydligt billigare för staten än ökade insättningar på allemanssparkonton. Erfarenheterna tyder också på att denna typ av sparande inte leder till något nämnvärt nysparande utan mest till omplaceringar av tidigare sparmedel. I stället bör hushållens sparande stimuleras med åtgärder av mer generell natur. I avvaktan på att sådana åtgärder genomförs godtar vi emellertid de nu framlagda förslagen.

Regeringen nämner också att ett förslag om *ungdomssparande* med särskild inriktning på bostadsanskaffning utarbetas i regeringskansliet, vilket får tolkas som att nuvarande system inte fungerar. Den anknytning av bosparandet till allemanssparandet som regeringen infört är enligt vår uppfattning olämplig. Den innebär en lagstadgad skyldighet för banker att prioritera utlåning till personer under 28 år, som inte behöver ha något annat kundförhållande till banken än att de under viss tid satt in pengar för överföring till riksgäldskontoret. Moderata samlingspartiet har länge hävdad att åtgärder som breddar bostadsägandet är det bästa sättet att åstadkomma en jämnare fördelning av förmögenhetstillgångarna i samhället. Förslag har också presenterats som innebär att medborgarna stimuleras till ett ökat bostadssparande. En stimulans till bosparande bör bygga på redan existerande "spara/låna till bostad-system" i stället för att på ett krångligt sätt kopplas till allemanssparandet.

Regeringen har beslutat förlänga det 1986 införda stoppet för annat byggande än bostäder i storstadsområdena. Redan när *byggstoppet* infördes hävdade vi att det inte skulle lösa några problem men skapa desto fler. Utvecklingen har visat att dessa farhågor var välgrundade. Byråkratin frodas, och redan nu är byggkvoten i Stockholm intecknad för 1988—1990. En lång rad ytterst angelägna objekt har inte kunnat inrymmas i kvoten. I vissa bostadsområden kommer angelägen kommersiell och samhällelig service inte att kunna erbjudas medborgarna under lång tid på grund av byggstoppet. Företag med god lönsamhet och utveckling kan inte bygga ut sin kapacitet.

Regeringens förhoppning att dessa företag skulle flytta ut verksamhet från Storstockholm till övriga landet har, som vi förutsåg, kommit helt på skam. Förhoppningen att regleringen skulle resultera i ett avsevärt ökat bostadsbyggande har heller inte infriats.

Enligt vår uppfattning är det fel att på detta sätt bromsa produktiva investeringar, som är till gagn för hela vårt land. Nya arbetsplatser i storstadsområdena leder till ökad sysselsättning även i övriga delar av landet, och detta utan att några regionalpolitiska styrmedel behöver tillgripas.

Regeringen har beslutat att företag som är belägna utanför stödområdena får utnyttja sina *investeringsfonder* endast för miljöinvesteringar. Denna åtgärd är ännu ett uttryck för regeringens ambition att detaljstyra företagens investeringar, något som vi bestämt motsätter oss. Enligt vår uppfatt-

ning bör regeringen besluta om ett generellt frisläpp av de allmänna investeringsfonderna och investeringsreserverna.

Inte heller anser vi det rimligt att 100 % av det belopp som företag avsätter till investeringsfonder skall inbetalas till riksbanken. Denna åtgärd kommer att minska företagets benägenhet att göra avsättningar till investeringsfonder, vilket ökar deras skattebörda. I samband med utredningsarbetet angående en reformerad företagsbeskattning diskuteras bl. a. ett avskaffande av möjligheten att avsätta medel till allmän investeringsfond och att detta skall kombineras med en sänkt bolagsskattesats. Det är då enligt vår uppfattning inte rimligt att i avvaktan på utredningsarbetet nu ändra gällande regler.

Regeringen redovisar i propositionen att direktiv lämnats till statens arbetsgivarverk om en *ram för medelsberäkningen till 1988 års avtal*. Regeringen aviserade redan i samband med kompletteringspropositionen förändringar beträffande uppräknigen av de offentliga lönekostnaderna. Hittills har lönehöjningarna beaktats fullt ut vid löneomräkning av anslagen. Nu är tanken att ett totalt utrymme för lönekostnaderna skall fastställas inför den kommande avtalsrörelsen. Varje kostnadsökning som går utöver denna utgiftsram skall mötas med effektivitets- och produktivitetshöjande åtgärder eller med besparingar.

I samband med behandlingen av kompletteringspropositionen i våras stödde vi i princip regeringens ambition på detta område. Men vi framhöll också att s. k. cash limits måste följas upp med reformer i den offentliga sektorns organisation. Annars riskerar verksamheter att sköras ner kraftigt i händelse av att avtalsramen överskrids. Det krävs bl. a. privatiseringar, användande av entreprenader, slopande av offentliga monopol, omorganisationer och mindre statlig styrning av kommunernas verksamhet för att sådana begränsningar av anslagen inte skall leda till kvalitetsförsämringar. Det räcker således inte att, som regeringen tänker sig, vidta produktivitetshöjande åtgärder först efter det att lönekostnadsökningarna blivit alltför stora.

Nu visar det sig att kommunerna inte alls omfattas av löneramen. Inom statliga områden som polis, försvar och rättsväsendet är möjligheterna att öka effektiviteten begränsade. Detta torde regeringen också ha insett, eftersom man till löneramen har knutit ett antal reservutgångar. För det första omfattas inte första halvåret 1988. För det andra inräknas inte resultatet av de kompensationsförhandlingar som skall föras på det offentliga området. Risker är därför betydande att den ram som regeringen angett snarare kommer att bilda ett golv för de statliga löneökningarna än ett tak.

Det är förvånande att löneramen satts till 4 % samt att kompensationen för föregående års löneglidning inte ingår i detta utrymme, vilket innebär att lönekostnadsökningarna för 1988 kan bli väsentligt högre. Denna signal från regeringens sida står i skarp kontrast mot det synsätt som kom till uttryck i proposition 1987/88:36 om den ekonomiska politiken på medellång sikt. I denna angavs att löneökningarna borde stanna vid 3 % per år under de närmaste åren. Det bör påpekas att regeringen i samma proposition redovisat en alternativ kalkyl, vilken belyser de negativa konsekvenserna för svensk ekonomi av de lönehöjningar som nu kan förutses på den statliga sidan.

Regeringen framhåller att vissa förhållanden i statens tjänst skapar problem med personalförsörjningen. Löner och andra anställningsvillkor kan för vissa grupper vara gynnsammare inom den privata sektorn än för jämförbara grupper inom det statliga området. För andra grupper är emellertid förhållandet det omvända. Regeringens ambition är nu att statens agerande i löneförhandlingarna tydligare skall bestämmas av verksamhetsintresset och av strävan att åstadkomma en ändamålsenlig personalförsörjning. Denna inriktning av lönepolitiken har tidigare efterlysts från moderat håll. Vi välkomnar därför regeringens ambition i detta avseende.

Regeringen aviserar i propositionen att den under våren 1988 avser att lägga förslag om en *breddning av omsättningsskatten på värdepapper*. Moderata samlingspartiet vill redan nu klargöra sin ståndpunkt i denna fråga. Sedan omsättningsskatten på aktier infördes har vi konsekvent varnat för dess effekter bl. a. på valutautlåningars affärer med svenska aktier. Resultatet av skatten har blivit att en stor del av dessa affärer nu görs på utländska börser i stället för i Sverige. Det finns dessutom skäl att förmoda att omsättningsskatten förvärrat turbulensen på den svenska börserna i samband med oron på de internationella börserna. Den stora nettoimport av aktier som ägt rum sedan omsättningsskatten dubblerades och som tilltagit under innevarande höst har av allt att döma förstärkt kursnedgången.

I promemorian Översyn av skatten på omsättning av värdepapper (Ds Fi 1987:9) motiveras förslaget om utvidgning med att den skall minska omsättningen på penning- och obligationsmarknaden. Enligt vår uppfattning är det direkt ansvarslost att nu ytterligare oro de finansiella marknaderna med en ny skatt, särskilt som dess syfte uttryckligen är att försämra marknadens funktionssätt. Resultaten blir att likviditeten i marknaden minskar och att räntenivån drivs upp ytterligare. De som drabbas av skatten är inte de som ombesörjer handeln utan snarare de som använder denna marknad för upptagande av lån. Därmed kommer bl. a. staten själv att drabbas i icke ringa omfattning. Omsättningsskatten på värdepapper bör således ej utvidgas utan tvärtom avvecklas.

5. Det moderata alternativet

Moderata samlingspartiet har tidigare påtalat att den s. k. tredje vägen tycks gå i en cirkel. De balansproblem som denna politik avsåg att lösa kommer nu tillbaka. Skälet är att de bakomliggande orsakerna alltjämt kvarstår. Redan före oron på världens aktiebörser visade regeringens egna prognoser att bytesbalansen går mot underskott 1988 och att tillväxten minskar. Den nu väntade avmattningen av den internationella konjunkturen försämrar bilden ytterligare.

Det är därför angeläget att lägga fast en ny ekonomisk-politisk strategi, som på allvar tar itu med de grundläggande problemen i svensk ekonomi.

Moderata samlingspartiet sätter omvandlingens och dynamikens förutsättningar i centrum för den ekonomiska politiken. Omvandling av ekonomin förutsätter utveckling av nya lönsamma företag och avveckling av gamla olönsamma. För att en sådan utveckling skall kunna komma till stånd krävs en ökad flexibilitet i det ekonomiska livet.

Den ekonomisk-politiska strategi som vi förordar innebär en låg ökningstakt i de offentliga utgifterna, sänkt skattetryck, stramare finanspolitik, avreglering av näringslivet, avskaffande av offentliga monopol, avveckling av löntagarfonderna samt ett ökat hushållssparande.

Moderata samlingspartiets syn på den ekonomiska politiken i ett medelfristigt perspektiv har nyligen redovisats i motion 1987/88:Fi4. Vi kommer att i detalj redovisa vår syn på den ekonomiska politikens utformning under nästa år i samband med behandlingen av budgetpropositionen i januari 1988. Redan nu finns det emellertid anledning att föreslå vissa skattesänkningar, särskilt som skattetrycket enligt konjunkturinstitutets beräkningar väntas stiga till rekordnivån 56,4 %.

Den viktigaste åtgärden på kort sikt är att påbörja en långtgående skattereform. Därigenom skapas förutsättningar för arbetsmarknadens parter att i den kommande lönerörelsen uppnå avtal som inte ytterligare försämrar konkurrenskraften. En sänkning av marginalskatten gör det dessutom mer lönsamt att arbeta, spara och starta företag.

Moderata samlingspartiet föreslog senast i januari 1987 att marginalskatterna skulle sänkas redan från 1988. Med tanke på det allvarliga läge som nu uppstått anser vi det befogat att återkomma i denna fråga. Vi föreslår således att skatteskalan för den statliga inkomstskatten ändras på sätt som framgår av nedanstående tabell.

Beskattningsbar inkomst:	Skatteskala enligt regeringen:	Skatteskala enligt (m):
0 — 70 000	5 %	5 %
70 000 — 140 000	20 %	16 %
140 000 — 190 000	34 %	30 %
190 000 —	45 %	40 %

Den statsfinansiella belastningen uppgår till knappt 8 miljarder kronor i helårseffekt. I det budgetförslag som vi presenterade i januari i år kompensades denna sänkning med besparingar, vilket innebar att effekten på den inhemska efterfrågan var neutral. Vi anser fortfarande att sänkningen av marginalskatten måste mötas med besparingar och avser därför att vid behandlingen av budgetpropositionen i januari återkomma med förslag till besparingsåtgärder.

I och för sig skapar det uppkomna budgetläget, med överskott i den samlade offentliga sektorns finanser, utrymme för skattesänkningar utan kompensande besparingar. Detta förutsätter emellertid en ökning av sparatet i den enskilda sektorn. I ett något längre perspektiv uppkommer dessutom positiva utbudseffekter som åtminstone till en del uppväger det initiala bortfallet av skatteintäkter.

Ett sifferexempel belyser hur vårt förslag till lägre marginalskatter underlättar avtalsrörelsen. Om en genomsnittlig industriarbetare med en inkomst på 110 000 kr. per år har som mål att uppnå en ökning av inkomsten med 4 % efter skatt, måste han begära en bruttolöneökning på 5,1 %. Med vårt för-

slag räcker det med att lönen ökar med 2,7 % före skatt. Det är uppenbart att avtalsrörelsen skulle komma att underlättas. Därmed skulle det också vara lättare att uppnå den dämpning av lönekostnadsökningarna som även regeringen anser nödvändig.

Förutsättningen för en varaktig skattereform är att inflationen inte tillåts höja skattetrycket. Endast vid fullgott inflationsskydd kommer skatteuttag och skattesats att vara oförändrade vid oförändrad real inkomstnivå. Förändringar i det reala skatteuttaget bör endast kunna ske genom politiska beslut och inte som en konsekvens av inflationstakten. Vi föreslår därför att fullt inflationsskydd återinförs.

Regeringen genomdrev i våras försämringar i den skattemässiga behandlingen av anställdas vinstandelar. Avsikten med frivilliga vinstandelssystem är att göra de anställda delaktiga i företagets resultat, öka produktiviteten, sprida det individuella ägandet och stärka känslan av samhörighet inom företaget. Därutöver fyller dessa system en viktig samhällsekonomisk funktion, eftersom de stimulerar sparandet. Regeringens åtgärder på detta område riskerar att minska förekomsten av företagsanknutna vinstandelssystem, vilket också var det uttryckliga syftet med förslaget. Moderata samlingspartiet motsatte sig bestämt dessa försämringar. Vi hävdade att frivilliga vinstandelssystem i stället borde stimuleras t. ex. genom att de stiftelser som förvaltar vinstandelsmedlen skattebefrias. Vidare borde övervägas möjligheten att i viss utsträckning beskatta vinstandelarna som inkomst av tillfällig förvärvsverksamhet. De förslag som vi i våras framförde har samma aktualitet i dag, varför vi anser att regeringen bör återkomma med förslag till stimulanser av företagsanknutna vinstandelssystem. Riksdagen bör även avskaffa de i våras införda reglerna om sociala avgifter på vinstandelar.

Det torde ankomma på vederbörande utskott att utforma erforderlig författningstext.

6. Hemställan

Med stöd av vad som ovan anförts hemställs

1. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som föreslås i motionen,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om de negativa effekter som följer av införandet av allmänt prisstopp,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om avvecklingen av kvarvarande rester från tidigare prisstopp,
4. att riksdagen hos regeringen begär förslag om stimulans av bosparande i enlighet med vad som i motionen anförts,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om begränsningar på byggmarknaden,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om frisläppande av de allmänna investeringsfonderna och investeringsreserverna,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande utvidgad omsättningsskatt till penning- och obligationsmarknaderna,

8. att riksdagen beslutar om sänkt statlig inkomstskatt i enlighet med vad som anges i motionen,

9. att riksdagen hos regeringen begär förslag om återinfört inflationsskydd av den statliga inkomstskatteskalan i enlighet med vad som anförts i motionen,

10. att riksdagen beslutar avskaffa sociala avgifter på företagsanknutna vinstandelar i enlighet med vad som i motionen anförts,

11. att riksdagen hos regeringen begär förslag om lindrad beskattning av vinstandelar på sätt som angivits i motionen,

12. att riksdagen avslår regeringens förslag att höja ATP-avgiften med 0,4 procentenheter,

13. att riksdagen med avslag på regeringens förslag i denna del beslutar sänka den allmänna löneavgiften med 1,26 procentenheter.

Stockholm den 25 november 1987

Carl Bildt (m)

Lars Tobisson (m)

Anders Björck (m)

Nils Carlshamre (m)

Rolf Dahlberg (m)

Bo Lundgren (m)

L Arne Andersson (m)
i Ljung

Ingegerd Troedsson (m)

Ingrid Sundberg (m)

Rolf Clarkson (m)

Ann-Cathrine Haglund (m)

Sonja Rembo (m)

Per-Olof Strindberg (m)

Innehållsförteckning

1 Sammanfattning	7
2 Den internationella utvecklingen	8
3 Den ekonomiska utvecklingen i Sverige	9
4 Regeringens förslag till ekonomisk-politiska åtgärder	11
5 Det moderata alternativet	15
6 Hemställan	17

Mot. 1987/88

Fi12